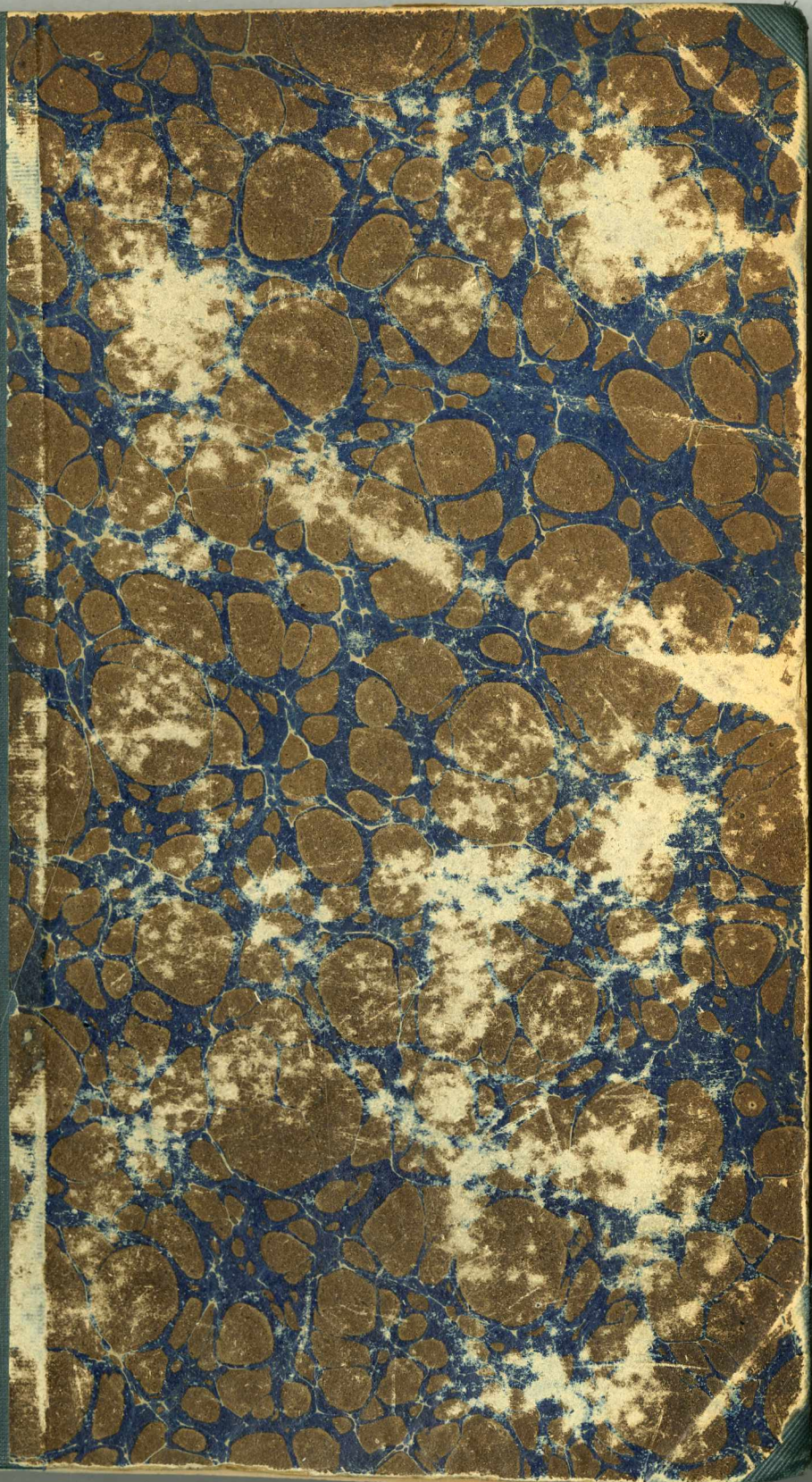

Politikai
röpiratok.

120.

120

— . 20

1043

AZ
EGYESÜLT ELLENZÉK
ÉS A
BOSZNAI OCCUPÁTIÓ.

IRTA:

VERUS.

7

NAGYVÁRAD,
1878.
KIADJA HÜGEL OTTÓ.

Ára 50 kr.

JACKY VAN DER
KOPPEL
HIERE D.T.O.

AZ EGYESÜLT ELLENZÉK ÉS A BOSZNAI OCCUPÁTIÓ.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY

AZ
EGYESÜLT ELLENZÉK
ÉS A
BOSZNAI OCCUPÁTIÓ.

IRTA:

VERUS.

NAGYVÁRAD,
1878.
KIADJA HÜGEL OTTÓ.

Dr BALLAGI GÉZA.

NYOMATOTT HÜGEL OTTÓ KÖNYVNYOMDÁJAPAN.

„Boszniai occupáció.“ Soha jobbkor! — Éppen kapóra jött ez az új téma a mi egyesült ellenzékünknek. A lajthántuli tartományokkal kötött közgazdászati egyezés már be van fejezve, a „külön vámterület“ — „önálló magyar bank“ jelszavakkal való hadonázás megszűnt időszerű lenni és az egyesült ellenzék teljességgel kifogyott volna a nagyhangzású jelszavakból, ha a boszniai occupáció be nem következik.

És mi lenne az egyesült ellenzékéből, ha hangzatos jelszavakat nem találna? — Hiszen akkor belejutna azon reá nézve elviselhetetlen állapotba, hogy ha a kormány valami helyeset, üdvöset kezdeményez, arról — uram bocsáss! — el kellene ismerniök, hogy az helyes, hogy az üdvös.

Aki ismeri az egyesült ellenzék irányát, az be fogja látni, hogy az lehetetlen. Azon ellenzék, mely

az ugynevezett májusi stipulatiók-, tehát a bécsi alkudozások első stádiumának befejezte óta minden nap és minden lapjában és minden diktiójában a kormány férfiakra a hazaárulás és a tudatlanság bélyegét iparkodott rásütni, az az ellenzék nem desavouálhatja magát, mert hát egy részről a hazaárulás olyan bűn, hogy azt egyik napról a másikra elfelejteni nem lehet, másrészt pedig a kormányférfiak tudatlansága olyan hiba, amit rövid egynehány hét alatt kiheverni lehetetlen. Már pedig ki volna infallibilis, ha nem egy egyesült ellenzéki képviselő, journalista, vagy népszónok! — Akit ők egyszer hazaárulónak kijelentettek, az kétségtelenül hazaáruló, — és amely kormányférfiről egyszer — nem egyszer, de ezerszer kimondták, hogy oly szűk látkörű, miszerint állását teljességgel nem képes betölteni — no egy ilyen kormányférfi hogyan gondolhatna olyat, amit azok a bölcs egyesült ellenzéki képviselők, journalisták, népszónokok helyesnek találjanak. — Nekik szükségük van arra, hogy véleményük status-quoját fentartsák, mert hát különben önmaguk ad oculos demonstrálnák, hogy ez a másfél évig tartott heves ellenzékeskedés csak egy hosszú politikai humbug volt.

Tudom én azt jól, hogy nem lehet az ilyen állítást csak úgy röviden kimondani, hanem indokolni, bebizonyítani kell azt, mert különben a szavaknak nincsen súlyuk s indokolatlanul a legnagyobb állítás

is nem egyéb, mint ami a phisika szerint minden mondat : egy artikulált hang, mely csak azt követheti, hogy meghallják, de azt már nem, hogy el is higyjék.

Vizsgáljuk tehát közelről az egyesült ellenzék eddigi viselt dolgait és én azt hiszem, hogy egy tüzetes és részrehajlatlan vizsgálódás után oly consequentia fog kifejlődni, mely a fönnebbi szavaimnak erős bebizonyítása lesz.

Nem megyek vissza messzebbre, csak azon pontig, midőn a szabadelvű kormánypártból kilépett két raj dissidens és az addig ugynevezett jobboldali ellenzék fusiója folytán keletkezett az egyesült ellenzék. Nem feszegetem azt sem, ami pedig egy párt megbirálásánál nem utósó körülmény, hogy ezen fusiónak első és legközvetlenebb következése az lett, hogy az eddig elvek alapján állott két ellenzéki párt a fusió kedvéért kölcsönösen elengedte magának az elvi alapot, mert míg a jobboldali ellenzék mint a conservativ zászló gárdája állott, addig, bármily kevés tagja volt is a képviselőházban, de egy elvet képviselt a magyar törvényhozás pártjai közt, — éppen így a dissidensek míg a külön vámterület és az önálló magyar bank volt programmjuk leg-sarkalatosabb pontja, addig egy nemzetgazdasági nagyfontosságú elvpártja voltak, — és a magyar képviselőházban a kormánypárttal szemben habár elkülönítve, de két olyan párt állott, amely elvi állás-

ponttal bírt s miután az elvekkel szemben a kritika mindig jogosult, de az elismerés mindig kötelesség, az elvi állásponttal bíró ellenzéki pártok Magyarországnak közvéleménye előtt tiszteletet tudtak maguknak szerezni; — ámde a fusió alkalmával a jobboldali ellenzék „szegre akasztotta“ a conservatív zászlót, a dissidensek pedig kitörülték programjukból a külön vámterület és önálló bankra vonatkozó pontokat és így mind a két párt éppen attól vált meg, ami őket mint pártot a törvényhozó testületben kidomborította, a pártnak jellegét képezte; — és midőn fusionáltak, mint egyesült ellenzék nem lettek többé parlamentáris párt, hanem csak egy csoport elégedetlen képviselő, akik együttes működésre összeálltak, de minden programjuk csak annyi volt s azt hirdették lapjaikban, hogy Magyarország a mostani kormány által rosszul kormányoztatik — és ha nem mondták is ki, de magukban gondolták és engedték a közönséget is azon hitre vetemedni, hogy ha ők kerülnének a kormányra, ők majd jobban kormányoznák ezt a szegény Magyarországot.

Már pedig egy olyan párt, mely minden program nélkül áll, mely ha kormányra kerülne nem vinne magával új elveket, hanem folytatná a kormányzást azon irányban, amely irányban haladtak elődeik, — az olyan párt, amelynek kormányra kerülése csak azt eredményezné, hogy a miniszteri

székekbe más egyének ülnének, az ilyen párt nem képvisel egyebet, mint a politikai egoismust, pedig ebben a programban nincsenek honmentő eszmék.

De nézzük hát, hogy ezen fusionált állapotban mit mivelt az egyesült ellenzék?

Mindenekelőtt sorompóba lépett a lajthántuli tartományokkal kötött nemzetgazdasági kiegyezés ellen.

Hónapokon keresztül tartott a kiegyezkedési törvények országgyűlési tárgyalása, ezen idő alatt az egyesült ellenzék minden tagja és minden organuma a legféltelenebbül kelt ki a kormány által ez ügyekre vonatkozólag beterjesztett törvényjavaslatok ellen, — szónokaik százával hajigálták a milliókat és hosszú diktiókban bizonyították, hogy ezek az 1878-i kiegyezési törvények hány és hány száz millió forinttal károsítják meg Magyarországot, — jöttek ez után az egyesült ellenzék journalistái, akik hasábokra terjedő cikkekben túllícizálták saját pártjuk szónokait és majd a statistikai számok önkényes csoportosítása, majd az ezen önkényes csoportosításból levont conjekturák alapján kimutatták, hogy ezek az Ausztriával kötött egyezségek Magyarországra oly károsak, hogy megölik a magyar ipart, tönkreteszik az ország pénzügyét s közigazdasági tekintetben Ausztria gyarmatává lettünk, — számokat produkáltak s úgy demonstrálták, hogy a kiegyezési törvények folytán Magyarország zsebeiből Ausztria éven-

kint 30—40 s tudja isten még hány millio forintot szivatyz ki.

Természetes, hogy ezeknek az állításoknak azok a jó journalista urak szorgalmasan levonták consequentiáit is és körmönfont goromba dialectussal elmondták, hogy mit érdemel az a kormány, amelyik saját nemzetét így tönkre teszi s naponta 3 lapban is irták egyesült ellenzéki hazánkfiai a vezér- és nem vezérczikkeket, melyek mindenike a kormány egy-egy bünlajstroma volt. Ha az egyik ellenzéki lap valamelyik munkatársának sikerült ma a hazaáruló kormányt oly gorombán támadni meg, amely gorombaságok szóval való elmondásáért az embert bármely tisztességes társaságból legalább is kidobnák, ez a siker a másik egyesült ellenzéki journalistának sértette „ambitióját,“ és addig rágta a tollat, addig vakarta üstökét, míg végre sikerült neki holnapra egy annál gorombább támadást összetákolni. És ez naponta így ment. Az egyesült ellenzéki lapok politikusai versenyeztek abban, hogy a kormány-nyal szemben ki tud durvább lenni?

És az ország népe?

Mindig és minden országban többen vannak azok, kik szorgalmasan olvasgatják az országgyűlési beszédeket, a lapok politikai cikkeit, mint azok, akik komoly tanulmányok tételére is hajlandók. A kiegyezési törvények tárgyalása alkalmával, hogy a nagy közönség ellenőrizhesse az ellenzéki sajtó nagy

állításait, ezen nagy közönségnek nemzetgazdászati ismeretekkel kellett volna birnia, már pedig az a nemzetgazdászati olyan sok numerussal van megtömve, hogy már csak e miatt is kívánni sem lehet, hogy ez a tudomány a nagy közönség kebelében valami széles elterjedést nyerjen, és így a nemzetgazdászati handabandázást sokkal könnyebb volt álmélnkodva, vagy káromkodva, de elhinni, semmint alaposan megbírálni s azért a nagy közönség kebelében a szalmakalapban járó nemzetgazdászati prófétái igen sok hívőre akadtak, és az egyesült ellenzék lapjainak körmönfont gorombaságai nemcsak olvasóra találtak, de a sajtó-szabadosság férfiai ezen működésükkel némelyek szemében még hazafias reputatiót is szereztek maguknak. — „Ez ugyan jól odabeszélt a kormánynak!“ — gondolta magában, vagy mondta némi elégtétel érzettel egyik-másik elkeseredett hazafi, midőn végig olvasta az argumentumok helyett szemén szedett gorombaságokkal saturált cikket.

Hozzájárult ehhez még az is, hogy az európa-szerte nehéz pénzügyi és közigazdászati állapotok hazánkban is igen súlyosak voltak, — Magyarországon több éven át a termés roszul sikerült és ennek folytán olyan általános lett a pénzszüke, hogy ez az ipart és kereskedelmet is nagymértékben lehangolta, — ily viszonyok között ha az az iparos, az a kereskedő, az a földműves hallja az ország-

gyűlésen mondatni és olvassa egy országgyűlési párt lapjában, hogy az ő pénztelenségének Ausztria az oka, — ha hallja és olvassa, hogy a kormány most oly egyezséget kötött, amelynek folytán Ausztria ezentul még jobban ki fogja szivattyuzni az ország pénzét, vagyonát, — hogyan maradhatott volna ez befolyás nélkül az ország népére ?

Nem valami kicsiségről volt szó. Olyan országgyűlési képviselők, kikről sokan azt hiszik : sejtenek valamit a nemzetgazdászathoz, önmaguk meg pláne meg vannak győződve arról, hogy ők Európa legkitünőbb nemzetgazdászai között a legkiválóbb helyek egyikén állanak, ilyen nemzetgazdászai hirnévnek örvendő országgyűlési képviselők kidolgozott nagy országgyűlési beszédekben azt mondják, hogy az az egyezés legalább is kiszámíthatatlanul káros Magyarország, — más részről olyan lapok, melyek egy országgyűlési pártnak a közlönyei, fennhangon és naponta hirdetik, hogy az a kiegyezés az országnak évenként 30-40 millió forint kárt okoz. Hol van az a könnyelmű ember, akit ez gondolkozóba ne ejtene ? — Hiszen hova lesz ez az ország, ha különben is kezdetleges iparát tönkre teszik ? — mivé leszünk, ha ez ország pénzügyi viszonyai súlyosodnak ? — koldussá kell lennünk, ha zsebeinkből Ausztria évenként még 30-40, sőt tudja isten, talán még ennél is több millió forintot kiszivattyuz. — Ezek nagy dolgok, ezek megérdemlik a gondolkozást,

Némelyik élénkebb képzeletű hazánkfia már szinte érezte zsebében valami lajthántuli német sógor kezét, — és esküdött a mesterek — a nagy mesterek! — szavára és rettegett, hogy ez a zsebében kotorászó hideg osztrák kéz ki találja huzni zsebéből — különben is lapos tárczáját.

És az egyesült ellenzék ezen manővere megnépesítette a cassinók, olvasó-körök és kávéházak termeit s azokat, kik e helyiségeknek különben csak csendes olvasó-, szórakozó-, vagy szerényen fekete-kávézó közönsége voltak, észrevétlenül kinevelte politikusokká, nemzetgazdászokká — a „malom alatt.“ — Az iskola terjedt, minden olvasókörben, minden kávéházban voltak már nem képviselők és nem journalisták is, akik ép oly goromba dialectussal emlegették a kormány hazaárulását, a kormány értetlenségét, tudatlanságát, mintha csak ők is — egyesült ellenzéki képviselők, vagy journalisták voltak volna.

Hanem hát végre is minden dolognak, minden cselekedetnek meg van a maga logikai consequentiája, mely önként következik s mely elől senki sem rejtőzhetik el. A lajthántuli tartományokkal kötött kiegyezésről az egyesült ellenzék szónokai és organumai oly fennhangon hirdették, miszerint az Magyarország minden közgazdászati érdekével a leghatározottabb ellentétben áll, s az országot teljesen tönkreteszi, hogy azok, akik ezt az egyesült ellen-

zéknek elhitték, nem álltak meg ott, hogy ezt csak tudomásul vegyék és bámulják ama nagy férfiakat, kik ezen kiegyezésnek ránk nézve hátrányos voltát felismerték, — nem, itt nem álltak meg, hanem várták, sőt követelték az egyesült ellenzék országgyűlési képviselőitől, hogy azon nagy veszedelmet elhárítsák s a kiegyezésnek törvényerőre emelkedését minden áron megakadályozzák, mert ha azon törvények csakugyan olyanok, hogy az országot tönkreteszik, akkor azoknak, kik ama törvényjavaslatok ezen tulajdonságát felismerték, hirdették, állították, bizonyították, ezen törvényjavaslatokkal szemben csak egyetlen kötelességük van: — megkísérteni minden parlamentarizmus módját arra nézve, hogy e törvényekkel az ország tönkre ne tétessék.

Volt is az egyesült ellenzéki képviselők között néhány olyan, ki őszintén hitte mindazt, mit vezérszónokaik prédikáltak, a kiegyezési törvényeket meggyőződésből ellenezte és ezek azután fenhargon, és mint a párt eljárásának consequentiáját teljes jóhiszeműséggel hirdették, hogy azon javaslatokból ugyan nem lesz törvény! — Ezen hitben élt az egyesült ellenzék mindazon párthive, aki az országgyűlési egyesült ellenzék működéséről és célzatairól komoly véleményt táplált.

És ámbár az egyesült ellenzék a képviselőházban kisebbség volt, a concret viszonyok folytán semmi sem volt könnyebb, mint a kiegyezési tör-

vényjavaslatok törvényerőre emelkedését megakadályozni. E törvényjavaslatok az országgyűlés utósó ülészakában vétettek tárgyalás alá, a képviselők mandátuma már csak néhány hónapig tartott és a kiegyezési törvények oly halmaz volt, amelynek tárgyalását jó bőbeszédű szónokok akár egy egész évre elnyújthatják, — és az egyesült ellenzék tagjai közt nem hiányoztak a bőbeszédű szónokok, — volt közöttük elég olyan bőbeszédű szónok, aki képes volt akár minden §-nál órákig tartó diktiót mondani, — ezekhez járult a kormány azon határozott kijelentése, hogy a lajthántuli kormány nyal létrehozott megállapodás szerint is, a kiegyezési törvények csak együttesen terjeszthetők szentesítés alá, — mindezek oly körülmények voltak, hogy a kiegyezési törvényjavaslatoknak ugynevezett „agyonbeszélését“ a legkönyebben kivihetővé tették. És azon jóhiszemű egyesült ellenzéki képviselők, meg azok a hiszékeny egyesült ellenzéki párthivek, kik a tárgyalás folyama alatt oly biztosan állították, hogy azokból a kiegyezési törvényjavaslatokból nem lehet törvény a mult országgyűlés folyama alatt, azok, midőn azt állították, mindannyian a kisebbségnek azon kétségtelen parlamenti jogára gondoltak, hogy a nézetük szerint az országra káros, sőt veszélyes kiegyezési törvényjavaslatokat az ellenzék agyon fogja beszélni. — A példa nem volt messze. 6 év előtt a magyar képviselőház kisebbsége „agyonbeszélte“ az akkori

kormány által az országgyűlés utolsó szakában beterjesztett új választási törvényt, — azok, akik állították, hogy a kiegészési törvényjavaslatok az elmúlt országgyűlés folyama alatt nem fognak törvényerőre emelkedhetni, mind ezen hat év előtti példára gondoltak.

Látom az egyesült ellenzéki hypocrizist és hallom amint mondják az egyesült ellenzék lapjai, hogy ők csak tisztességes fegyverekkel küzdenek s az agyonbeszélést oly parlamenti botránynak tartják, amelyet ők mint párt nem fognak eljárásaik közé felvenni, — ők nagyon sajnálják, hogy azok az országra káros kiegészési törvények létrejöttek s iparkodtak is azok törvényerőre emelkedését a parlamentalis capacitatio teljes erejével megakadályozni, hanem már az agyonbeszélésre nem vállalkoztak, mert azt ők parlamentalis botránynak tartják.

Soha sem volt még olyan objectiv ítélő ember, aki el ne ismerte volna, hogy az agyonbeszélés egy oly parlamenti eljárás, melyhez a kisebbségnek joga van, sőt melyet alkalmazni a kisebbségnek némely esetben meggyőződés szülte kötelessége. Egy nem nagy jelentőségű, vagy egy mindenki által üdvösnek elismert törvényjavaslattal szemben alkalmazni az agyonbeszélést, természetes, hogy botránysos volna, de szemben egy olyan kérdéssel, mint aminők a kiegészési törvényjavaslatok voltak, ha azok az egyesült ellenzék véleménye szerint valóban oly

oly károsak az országra, mint aminőknek az egyesült ellenzék azokat ország-világ előtt kvalifikálta, és ha az egyesült ellenzék valóban hitte azt, amit hirdetett, hogy egy más, a mostaninál erélyesebb, hazafiasabb, kormány képes volna azoknál az országra nézve előnyösebb megállapodásokat létrehozni, akkor az egyesült ellenzék előtt az adott körülmények között csak egyetlen kötelesség állott: az agyonbeszélési eljárás igénybe vételével menteni meg az országot ezen, szerinte nagyon káros eredményű, törvényjavaslatok törvény-erőre emelkedésétől.

Az egyesült ellenzék ezt nem tette, — pedig ám vessünk számot azzal, hogy mi lett volna az agyonbeszélési eljárás következménye?

Megtörtént volna az, hogy a kigyezési törvényjavaslatok a múlt országgyűlés folyama alatt nem válhattak volna törvénynyé és az egyesült ellenzék ezen közgazdászati kérdésekkel szemben felállított jelszavaival mehetett volna be az általános választások küzdelmeibe. A nagy közönség fel volt izgatva a közgazdászati törvényjavaslatok ellen és — kivált ha a szabadelvű párt dissidensei egyesült ellenzék-kivé lett fusionálások alkalmával a külön vámterületre és a független magyar bankra vonatkozó pontokat ki nem törülték volna programjukból — nem lehetetlen, hogy az általános választásoknál az egyesült ellenzék többséget nyert volna, mely esetben ő alkotott volna kormányt s az egyesült ellenzék tagjaiból

alakúlandott ministériumnak módjában állt volna bebizonyítani, hogy a lajthántuli tartományok kormányával lehetséges Magyarországra nézve előnyösebb közigazdászati egyezséget kötni, mint aminőt a mostani kormány létrehozott, és ezzel bebizonyította volna az egyesült ellenzék azt, hogy aggodalmi alaposak, a kormány elleni kikelései indokoltak voltak, — sőt még ha valóban olyan nagyon scrupulosus volna az egyesült ellenzék, hogy az agyonbeszélési eljárást csakugyan parlamenti botránynak tartaná, azon esetben is ezen eredmény megnyugtathatná lelkiismeretét, mert ha az egyesült ellenzék kebeléből alakult kormány valóban képes leendett volna a lajthántuli tartományok kormányával egy Magyarországra előnyösebb egyezséget kötni, akkor nemcsak kortársai, de a történelem is mint nagy-szabásu hazafias cselekedetet irta volna az egyesült ellenzék javára azon agyonbeszélési eljárást.

De nem akarom csak a teljes siker esélyét felhozni, — megtörténhetett volna az is, hogy az agyonbeszélési eljárás daczára is a kormány s ennek a közigazdászati kiegyezésre vonatkozó javaslatai az általános választás alkalmával többséget nyertek volna; de ekkor is minden objectiv-gondolkozásu ember elismeréssel szólt volna azon pártról, mely meggyőződésében oly erős, hazafias aggodalmaiban annyira scrupulosus volt, hogy kezdeményezte s kiállotta az agyonbeszélési eljárással egybekötött nagy és fá-

rasztó parlamenti küzdelmet s ezen küzdelem árán biztosította azt, hogy a szőnyegen forgó nagy fontosságú kérdésekben az egyedül illetékes biró: a választó nemzet szava hallható legyen. És ezen esetben is a teljesen betöltött kötelesség tudatával állhatná ki az egyesült ellenzék eljárásainak, cselekedeteinek kritikáját.

Látjuk tehát, hogy az agyonbeszélési eljárásból az egyesült ellenzékre azon esetben, ha az általános választásoknál többséget nyert volna, teljes parlamentalis, — azon esetben pedig, ha többséget nem nyert, egy a saját hazafias öntudatát megnyugtató morális győzelem származott volna. És az egyesült ellenzék mégis elmulasztotta felhasználni azon jogsult és azon esetben keresztülvihető parlamenti eljárást. — Ki merészelné feltételezni annyi nagy férfúró, hogy ők nem voltak volna képesek belátni az agyonbeszélési eljárásból eredhető consequentiákat?

Bizonyára tudták ők, hogy azon eljárásnak, mely következményei lennének. És még sem tették. — Ugyan miért nem?

Védelmére kelek az egyesült ellenzéknek s határozottan állítom, hogy ők egyenként és együttvéve oly erős, igaz hazafiak, hogy ha azt látták volna, hogy a főnforgó viszonyok közt lehetséges a lajthántuli tartományok kormányával oly közzgazdászati kiegyezést létrehozni, mely Magyarországra

nézve előnyösebb, mint az, amelyet a mostani kormány megkötött, bizonyára megértették és teljesítették volna hazafiúi kötelességüket s megakadályozták volna azon törvényjavaslatoknak törvényerőre emelkedését. Ennek kijelentésével védelmére kelek az egyesült ellenzéknek, mert midőn csak azon két felfogásnak van helye, hogy vagy őszintén hittek, miszerint lehetséges a lajthántuli tartományokkal Magyarországra nézve előnyösebb egyezséget kötni, vagy pedig meg voltak győződve, hogy a mostani viszonyok közt nem érhető el több eredmény, mint amennyit a jelenlegi kormány elért, én határozottan ez utóbbi felfogás jogosultságát vitatom, mivel azt hiszem, hogy azon urak bármely párthoz tartoznak is, sokkal jobb hazafiak, semhogy az előbbi felfogás ez idő szerinti consequentiái rájuk alkalmazhatók volnának.

Igen, de ha jól tudta az egyesült ellenzék, hogy az adott viszonyok között nem lehet a lajthántuli tartományokkal a bemutatottnál előnyösebb közigazgatási kiegyezést kötni, akkor mivel indokolható az, hogy az egyesült ellenzék e javaslatokkal szemben oly határozott oppositiot képezett? és mivel indokolható az, hogy e javaslatokért az azokat betérjesztő kormány ellen a képviselőházban és a sajtóban oly vehemens támadásokat inscenirozott az egyesült ellenzék?

A dolog igen egyszerű és természetes. A köz-

gazdászati kiegyezésben foglalt nagyfontosságú kérdések mind visszavezethetők a zseb kérdéseire s az ellenzék jól tudta azt, hogy a mostani általános nyomott pénzügyi viszonyok között az ezen kérdésekbeni oppositio igen alkalmas egyrészt a kormány népszerűtlenségére, másrészt az egyesült ellenzék párt-reputációjának emelésére, — szóval ezt az egyesült ellenzék oly kérdésnek tartotta, amit mint nagy politikai tőkét jól haszonra lehet fordítani. Azt a világot sem akarta, hogy a kiegyezés létre ne jöjjön, mert félt, hogy akkor majd neki kell az egyezkedési tárgyalásokat megkezdeni s akkor majd ki fog tűnni, amit ők különben is jól tudtak, hogy a mostani adott viszonyok között az ő kormányuk sem képes Magyarországra nézve előnyösebb kiegyezést létrehozni, — míg ha ezen kérdések rendezve lesznek s az ezen kérdések tárgyalása közben népszerűtlenné tett kormány megbukik; 10 évig könnyű lenne nekik kormányozni — ha netalán ők lépnének a mostani kormány helyére.

Hiszen ez a parlamentarismussal üzött játék.

Nem! Ez manöver, a politikai egoismus manövere.

Igen, de oly manöver, amit humbugnak szokás nevezni.

Igaz! — Fentebb magam is annak neveztem, sőt annak ismerte azt fel az ország közleménye is, mert azt, hogy a közelebb lefolyt általános válasz-

tások alkalmával az egyesült ellenzék annyi kerületet vesztett s oly sok kiváló tagja maradt kisebbségben, — hogy számban és szellemi értékben tetemesen megfogyva jelent meg a most egybejött országgyűlésen, azt kizárólag annak tulajdoníthatja, hogy az ország közvéleménye is így fogja fel a dolgot s nem akar többséget adni azon pártnak, mely a képviselőházban csak a politikai egoismust képviseli.

És pedig ez volt az egyesült ellenzéknek első politikai szereplése. Az amit e párt az országgyűlés berekesztése óta tett, csak folytatása volt a megkezdett működésnek ugyanazon irányban, ugyanazon fegyverekkel és ugyanazon célzattal. Az általános választások folyama alatt a választók között és lapjaikban hevesen agitáltak a kormány ellen s jelöltjeiknek programbeszédje első sorban vádolta a kormányt a lajthántuli tartományokkal kötött közigazgatási kegyezésért. Természetes, hogy nagy bölcsen hallgattak arról, hogy midőn módjukban volt, miért nem akadályozták meg azon törvényjavaslatoknak törvényerőre emelkedését. Erről jónak látták hallgatni, de a nagy közönség kártyáik közé látott, felismerte a humbugot és a választók felelete az lett, hogy az egyesült ellenzék országgyűlési pártja ma mind számban, mind értelmi erőben jóval kevesebb, mint amennyi volt a múlt országgyűlés berekesztése alkalmával.

Pedig éppen az általános választások folyama alatt a nagy fontosságú világtörténelmi események akként alakultak, hogy az egyesült ellenzék az Ausztriával kötött közgazdasági kiegyezésen kívül még egy új hangzatos jelszót is felkaphatott s azzal a kormány elleni agitációját még élesíthette. Az általános választások idejében kezdődött meg a boszniai occupatio s éppen a választásra kitűzött napok alatt érkezett a 70 huszár elesésének s az egyik hadtest balsikerének hire, — ezen időben, éppen ezen napokon indult meg a nagyobb mérvű mozgósítás, úgy, hogy igen sok helyen vagy éppen a választás napján, vagy az azt megelőző napon lettek beszóllítva a mozgósított ezredek hadkötelesei.

Nem jól ismerné az egyesült ellenzék az, aki feltételezné, hogy ezen kapóra jött körülményből ő nem fog politikai tőkét csinálni s nem fogja azt tőle telhetőleg kizsákmányolni. Egyszerre észrevették, hogy száz közül legalább 90 esetben könnyen meg lehet nyerni ellenzéki szavazónak azt az atyát, kinek fiát a kormány rendelete folytán, most viszik a harcz-térre. A fiáért aggódó atya nagyon hamar elhiszi azt, hogy ez a boszniai occupatio csak egy kalandos vállalat és nagy készséggel lép azon pártba, mely megbuktatni akarja az ezen, szerintük kalandos vállalatba bocsájtkozott kormányt. És azonnal megindította az egyesült ellenzék az agitációt ezen irányban is. A boszniai occupatio roszalása és ezen czi-

men a kormány kiméletlen megtámadása az egyesült ellenzéki jelöltek, kortesek és journalisták mindennapi teendőivé vált. Kimondta az egyesült ellenzék, hogy az occupatio nem csak egy a parlamentalismuson ejtett sérelem, de egy hazaellenes vállalat, — az ő szónokaik és lapjaik szerint a boszniai lázadók: a betolakodó osztrák-magyar sereggel szemben hazájukért küzdő hősök, — és a boszniai fellázadt mohamedánok „török testvéreink.“ Így hirdették ezt az egyesült ellenzéki jelöltek, kortesek és journalisták és ha a közgazdászati kiegyezésre vonatkozó beszédek s cikkeikben Magyarország közönségének csak zsebjére hivatkoztak, a boszniai okkupációra vonatkozólag a kormány elleni támadásukat már úgy intézhették, hogy azzal Magyarország választóinak nemcsak zsebét, de szívét, hazafiságát, politikai synpathiáját is bevonhatták a pártállás iránti elhatározásuk factorai közé.

Állították és állítják ma is, hogy a boszniai occupatio flagrans megsértése a parlamentalis kormányrendszer alapelveinek, mert a kormány ezen, szerintük kalandos vállalatba a parlament megkérdése nélkül, sőt a 60 milliónyi hitel engedélyezésekor hozott határozata ellenére bocsájtkozott.

Állították, hogy a boszniai occupatio Magyarország érdekeivel határozott ellentétben áll, mert egy részről a birodalom szláv lakosságát szaporítja, más részről midőn a keleten a panszlavismusnak egyet-

len akadályát a mohamedánismust azon occupált tartományokban kiirtja, vagy kevesbíti, ez által azon tartományokat a panszlavismus fentartására még képebbé és Magyarország államiságának még erősebb ellenségévé teszi.

Állították, hogy Magyarország vére és az ország polgárainak milliói ily hazaellenes „kalandos vállalatban“ pocsékolatik el.

Állították, hogy ámbár az egész világ jól tudja, hogy a keleten lefolyt nagy küzdelemben a magyar nemzet egész sympathiája a törökök mellett volt, a kormány mégis vállalkozott arra, hogy a török nemzet legyőzése után a győzelem prédájában osztozó társ legyen és Törökország területének felosztásában Oroszország szövetségesévé vállalják.

Ezen állításokat variálva és az egyesült ellenzék egy szikrát sem válogatós dialectikájával hirdették az általános választások folyama alatt az egyesült ellenzéki jelöltek, kortesek és journalisták; — e párthoz tartozó kiválóbb jelöltek közül csak egy merte helyeselni a boszniai occupációt, — meg is bukott érte. — És ezen állításokat hirdetik az általános választások befejezte óta is az egyesült ellenzék journalistái.

E kortes fegyver az általános választások folyama alatt nem volt rosszul választva, mert hogy az egyesült ellenzéki jelöltek közül csak annyi is meg lett választva, mint amennyi a most egybegyűlt új képviselőházban helyet foglal, azt ezen

manővernek köszönheti az egyesült ellenzék ; — azonban a támadások még most is tartanak s az egyesült ellenzéki journalisták a boszniai occupációt még most is naponta ugyanezen elvek alapján állva tárgyalják s ugyanezen alapokon állva versenyeznek abban, hogy melyik tud naponta nagyobb grombaságot mondani a „hazaáruló“ kormánynak.

Fentebb, midőn az egyesült ellenzéknek az Ausztriával kötött közgazdászati kiegyezés tárgyalása alkalmával követett eljárását elemeztük, eljutotunk azon végeredményre, hogy azon egész eljárás nem volt egyéb, mint a politikai egoismus harca, — Darwin nyelvén : „Kampf um — kormányrajutás és ugyanazon irányban kormányzás.

Most ugyanolyan hévvel folyik a tamadás, sőt a somogyi felirat a miniszterelnöknek és a honvédelmi miniszternek vád alá helyezését kéri a boszniai occupációért s némely nagyon egyesült ellenzéki törvényhatóság már magáévá tette Somogy megye feliratát. — Ugyan elemezzük az egyesült ellenzéknek e kérdés körüli eljárását is, — nem-e ez is csak egy olyan politikai humbug, mint aminő a közgazdászati kiegyezésekre vonatkozó törvényjavaslatok ellen megküzdött parlamenti csatája volt ?

Minden esetre gyanút ébreszt az egyesült ellenzék őszintesége ellen azon körülmény, hogy ők a boszniai, hercegovinai mohamedánokat „török testvéreinknek“ mondják és a boszniai lázadókról úgy

beszélnek, mintha azok oly mohamedánok volnának, akik midőn seregeink ellen küzdenek, Törökország integritását védelmeznék, — pedig az egyesült ellenzéki képviselők és journalisták bizonyosan nagyon jól tudják azt, hogy a boszniai mohamedánok nyelvük, nemzetiségük szerint szlávok s így egyáltalában nem „török testvéreink,“ az pedig, hogy ők vallásuk szerint Mahomed követői nemcsak nem tette őket azonossá a törökökkel s nem lelkesíti őket Törökország integritásának fentartására, de az 1876-iki török-szerb háboru alkalmával ezen boszniai szláv mohamedánok is lázadásban álltak Törökország ellen. Ezen körülményeket az egyesült ellenzéki képviselők és journalisták bizonyosan igen jól tudják s e tudatukból nagyon könnyen levonhatnák azon önként folyó consequentiákat, hogy bizony a boszniai szláv nemzetiségű mahomedánok nem lehetnek ellenségei a panszlavismusnak, — továbbá hogy azon szláv nemzetiségű mahomedánok nem tagjai a török nemzetnek és így nem „török testvéreink,“ — és végre, hogy azon boszniai szláv mohamedánok, kik Törökországgal szemben a legközelebbi időben is nyílt és fegyveres lázadásban álltak, bizony egy csepp vért sem fognak ontani Törökország integritásáért, — mindezen önként folyó consequentiákat nagyon könnyen levonhatnák az egyesült ellenzéki képviselők és journalisták, hanem hát az „párt szempontból“ nem lenne czélszerű, sőt még arra

vézetné, hogy a panszlavismus fő fészke — a boszniai ámbár vallásfelekezet szerint mohamedán, de nemzetiség szerint szláv lázadók elleni küzdelemtől el kellene ismerniök legalább is annyit, hogy az egy oly politikai cselekmény, mely Magyarország érdekével semmi ízében sem áll ellentétben. Igen, de nem azért egyesült és nem azért ellenzék az egyesült ellenzék, hogy az ilyen consequentiákat magának levonja, — sőt inkább számításba véve a magyar nemzetnek a török nemzet iránti erős sympathiáját, előnyösebbnek tartja az őszintességgel nem tartani computust.

Azonban az, hogy az egyesült ellenzék ily könnyen teszi túl magát az őszinteség kívánalmain, gyanússá teszi e kérdés körüli eljárását s mindazok, kik nagy fontosságú kérdésekben csak beható és objectiv vizsgálat után tudnak és szoktak véleményt mondani, szivesen vállalkoznak arra, hogy úgy a boszniai occupáció kérdését, valamint az egyesült ellenzéknek e kérdéssel szemben elfoglalt álláspontját és követett eljárását részletes, de mindig objectiv megvizsgálás tárgyává tegyék.

Vizsgáljuk tehát meg azt a boszniai occupáció kérdését részrehajlatlanul, teljes objectivitással.

Mindenekelőtt szóljunk az egyesült ellenzék azon vádjáról, mely szerint a kormány a boszniai occupáció végrehajtásával megsértette a parlamentet, mert szerintük, a magyar törvényhozásnak a 60

milliónyi hitel megszavazásakor hozott határozata folytán az occupációnak csak azon esetben lett volna szabad bekövetkezni, ha az újabban megkérdezett törvényhozás azt concedálta volna. Az egyesült ellenzék a törvényhozásnak most említett határozatát akként értelmezi, hogy abban a kormány a boszniai occupációtól egyenesen el volt tiltva s így az ő állítása szerint az occupációnak tényleg bekövetkezett foganatosítása a parlamenti kormányrendszer alapelveinek határozott megsértése.

Ne értelmezze az itt elmondandókat senki úgy, mintha ez a kormány eljárásának védelme volna. A kormány nem szorult e védelemre, eljárásaiért, tetteiért majd megfelel ő az egyedül illetékes forum előtt, — de én objectiv vizsgálatot ígértem az olvasónak s teljes objectivitással szólok a kérdés ezen részéről is.

A mult országgyűlés utósó heteiben a berlini congressus még nem ült össze s különösen Angliának a congressust megelőzőleg követett magatartása possibilisé tette azon eshetőséget, hogy Európa nagyhatalmai a berlini congressuson nem fogják teljesen elejteni Törökország integritásának fentartását. Anglia akkori magatartásának ilyen értelmezésére nem szükséges diplomatiiai okmányokat ismerni, minden diplomatiiai okmánynál erősebben bizonyít e mellett Anglia azon nagy tengeri hada, mit Konstantinápoly alá küldött. Az nem csak egy tengeri de-

monstratio, de oly komoly cselekmény volt, aminek folytán Európaszerte közelállónak tartották a háborút Anglia és Oroszország között. A magyar kormánynak a keleti ügyekre vonatkozólag tett nyilatkozatait ily viszonyok között, midőn az angol flottának Konstantinápoly alatt állása sokakban azon hitet keltette és erősítette meg, hogy Anglia Törökország integritásáért lépett ki, némelyek akként értelmezték, hogy a 60 milliónyi hitel legfőlebb egy a Törökország integritásának érdekében viselendő háború költségeinek fedezésére fog fordíttatni, — pedig a magyar kormánynak mind az országgyűlés folyama alatt, mind annak végén e tekintetben tett nyilatkozatai olyanok voltak, hogy ámbár azok sem az egyik, sem a másik irányban való cselekvés programját nem foglalták magukban, de mégis mindenki megnyugodhatott azon nyilatkozatokban, mert mindenki láthatta, miszerint külügyi kormányunk minden eshetőségre el van készülve s bármely eshetőséggel szemben csak egy elv vezérli s ezen elv: Ausztria-Magyarország érdekeinek megvédése, — és ez irányban oly határozottan nyilatkozott a kormány, hogy mindannyiszor kimondta, miszerint Ausztria-Magyarország érdekeit ha lehet békés úton, de ha kell fegyverrel is meg fogja védelmezni; — a bekövetkezhető eshetőségekre nézve pedig következetesen s mindig egyformán nyilatkozott, mert mindannyiszor azt mondá, hogy ha a háború Tö-

rökország legyőzetésével fog végződni, Ausztria-Magyarország nem fogja megengedni, hogy a béke a harczoló felek által köttessék meg, hanem annak pontjait az európai nagyhatalmak akarátának kell megállapítani, — e békepontokba Ausztria-Magyarország csak akkor fog belenyugodni, ha azok monarchiánk érdekeivel megegyeznek, — kimondta a kormány mindannyiszor azt is, hogy ha esetleg Törökország területéből új államok keletkeznek, azon területen Ausztria-Magyarország csak oly államalakulást fog megengedni, ami a monarchia érdekeivel nem ellenkezik.

Ezek voltak a magyar kormány e kérdés körüli minden nyilatkozatának fő pontjai, következetesen mindig ezt és csak ezt mondták, — hogy ennél többet nem mondtak, az nagyon természetes, mert végre is az ember cattergoricus határozottsággal csak oly kérdésben nyilatkozhatik, melynek elintézése kizárólag tőle függ. Ha a keleti kérdés szabályozása, vagy megoldása kizárólag Ausztria-Magyarország feladata volt volna, akkor igenis lehetett volna követelni a monarchia külügyminiszterétől, hogy közölje a programmot, amely szerint e kérdést megoldani szándékozik, és ha nem az elmondott program szerint oldotta volna meg, akkor igenis volna oka az egyesült ellenzéknek azt mondani, hogy a kormány megcsalta a nemzetet, mert ime másként oldotta meg a kérdést, mint a minő

megoldásra a törvényhozástól meghatalmazást nyert, — miután azonban e kérdés szabályozása, illetve megoldása Európa nagyhatalmai congresszusának feladata volt, a kormány nem mondhatott és nem is mondott többet, mint annyit, hogy bármint alakuljanak a viszonyok, békés úton, vagy fegyverrel a kézben, de meg fogja védeni a monarchia érdekeit és a kormány ezen nyilatkozataira lett megszavazva a 60 milliónyi hitel s a határozat ezen kormánynyilatkozatok folytán mondta ki, hogy elvárja, miszerint a külügyi kormány a megszavazott hitelt a monarchia valódi érdekének — és csak annak megvédelmezésére fogja igénybe venni.

Most már, midőn a törvényhozás újra összeült csak az lehet a kérdés, hogy a kormány beváltotta e szavát, s az adott viszonyok közötti eljárása, cselekményei olyanok-e, melyek által a monarchia érdekei megvédve vannak?

Mindenki tudja, hogy ezen eljárás, ezen cselekmény Bosznia és Herczegovina fegyveres occupatiója volt.

Az egyesült ellenzék azt hirdeti, hogy ez a magyar nemzet érdeke ellen elkövetett cselekmény, — nemzet érdekével ellenkező célra pocsékolatik a nemzet vére, vagyona s ezen cselekményért a kormány vád alá helyezését sürgeti.

Nézzük valóban ily „hazaellenes“ cselekmény-e az a boszniai occupatio?

Midőn a berlini congressuson képviselt nagyhatalmak Törökország integritásának fentartását elvileg elejtették s feladatukúl csak azt tűzték ki, hogy a san stefanói békeegyezmény pontjait akként változtassák meg, hogy az orosz-török háború folytán keletkező új viszonyok Európa egyensúlyát meg ne zavarják, ezen határozat meghozatala után monarchiánk képviselője előtt csak három ösvény állt, melyre léphetett, s melyen a keleti kérdésre vonatkozó politikáját a jövőben vezetnie lehetett. Mindenik irány más-más eljárási módot feltételezett. Ezen elhatározás percze azért is nagy fontosságú momentum volt a monarchia történetében, mert a három ösvény közül egyikre okvetlenül rá kellett lépni és pedig azon tudattal, hogy időközben az egyik ösvényről a másikra átlépni vagy teljességgel nem-, vagy csak nagy áldozatok árán lehet.

A három irány a következő volt :

vagy kardjára üt az osztrák-magyar monarchia s azt mondja, hogy de igenis fentartandó Törökország integritása s ennek fentartásaért a monarchia egész erélyével és egész erejével szembeszáll mindazokkal, kik ez akaratát ellenezni szándékoznak ;

vagy szépen részt vesz a monarchia képviselője a congressus tanácskozásaiban, határozathozatalaiban belenyugszik a bolgár fejedelemség megalkotásába, Szerbia és Montenegró határainak a török területtől leendő kibővítésébe, Bosznia és Hercegoviná-

nak a török uralom alatt maradásába, attól azonban puritán szigorral óvakodik, nehogy „török testvéreink“ országából csak egy talpalatnyi területet is elfoglaljon, mert ez sértené a mi török-sympathiánkat;

vagy végre a tények kérlelhetetlen logikájának álláspontjára helyezkedik s Törökország területének azon részét, melynek a meggyengült Törökország kormányzása alatt maradása a jövőben Ausztria-Magyarországra nézve hátrányos lehet, elfoglalja.

A berlini congressuson e három irány közül választhatott az osztrák-magyar monarchia. Ám vizsgáljuk egyenkint, hogy a három közül melyik felel meg leginkább Ausztria-Magyarország érdekeinek?

Vegyük mindenek előtt az elsőül említett eljárást s vizsgáljuk, hogy mely következményei lettek volna annak, ha a monarchia egész erélyesen kijelenti, hogy ő Törökország integritását megsérteni nem engedi s kész annak fentartásaért minden erejével sorompóba lépni.

Az első és legközvetlenebb következése e politikának az lett volna, hogy miután ez álláspontra helyezkedésünk nyíltan magában foglalja a hadüzenetet Oroszország ellen, azonnal készülhettünk volna egy Oroszország elleni háborúra. Nem tartom én Oroszországot olyan monstrorus nagy hatalomnak, hogy a vele felmerülhető háborútól rettegünk kellene, sőt a monarchia hadseregében vetett erős

bizalom folytán nagyon hiszem, miszerint bármikor üssön ki a háború Ausztria-Magyarország és Oroszország közt, mi azt győzelmesen fogjuk befejezni ; azonban két oly nagy hatalom, mint Ausztria-Magyarország és Oroszország ha háborúba lép egymás ellen, mindig egész erejével áll a küzdőterre, s ha egyebet nem tekintek is egy ily háború a legjobb esetben is annyi vér- és pénzáldozattal jár, hogy még a teljesen kivívott győzelem is legalább egy nemzedék gyászát és pénzügyi zavarát eredményezi, — akkor csak a mozgósítás megindítására elfogyott volna a megszavazott 60 milliónyi hitel s mire az egész mozgósított hadseregünk csatakészen a kijelölt pontokra érkezett volna, bizonyára belekerült volna háromszor hatvan millió forintba is. Számítsuk már most még ehhez hozzá csak néhány hónapi tartammal is a mozgósított egész hadsereg költségeit, a felmerülendő kiadások ma már megközelítenék, vagy talán meg is haladnák az egy milliárdot, amiből a quota aránya szerint Magyarországra több, mint 300 millió esnék.

De nézzük tovább a dolog politikai oldalát is. Ma napság ha valaki háborút kezd, legelőször az iránt tájékoztatja magát : kik lehetnek szövetségesei neki, kik ellenének és kik lesznek a semlegesek ?

Nem számítom azt, hogy monarchiánk e háboruja a békét óhajtó s a localisált háborút is már megunt Európa által bizonyosan ellenszenvesen

fogadtatott volna s ezen ellenszenv daczára is fel-
tétélezem, hogy Német-, Francia- és Angolország
semleges maradt volna, nekünk e nagy háborúban
nem lett volna más szövetségünk csak Törökor-
szág, — ellenfelünknek szövetségesei lettek volna
Szerbia, Montenegró, Románia s az évek óta lázadás-
ban állott boszniai, hercegovinai és bulgáriai szláv
népek, sőt nem lehetetlen, hogy ellenünkben Olasz-
ország is mozgósított volna ha nem egyébért, csak
azért is, hogy hadseregünk egy részével Dél-Tirol-
ban s az Adria partjain farkasszemet nézzen s esetleg
azon tartományokból egy kis területnagybodást
nyerjen. Törökország bizonyosan el lett volna fog-
lalva a fellázadt tartományok által s a mi hadsere-
geink egy részről Oroszország, más részről Olasz-
ország seregeivel állott az volna szemben.

Vegyük fel már most a ránk nézve legkedve-
zőbb eshetőség bekövetkezését. Vegyük fel, hogy
óriási küzdelemmel, temérdek vér- és pénzáldozattal
e háborút mégis győzelemmel be tudtuk volna
fejezni, mi lett volna ennek a következése? Termé-
szetes, hogy azon elvet, melyért annyi vért, pénzt,
küzdelmet áldoztunk, nem adtuk volna fel a győze-
lem után, hanem védenénk tovább is Törökország
integritását, — és miután láttuk, hogy Törökország a
háború előtt sem volt képes legyőzni s fékentartani
az ellene folyvást fellázadó, boszniai, hercegovinai
és bulgáriai szláv alattvalóit, nagyon természetesen

a háború után is segítenék szövetségesünket és Törökország integritásának megőrzéseül, legalább is addig, míg Törökország meg fog erősödni, a lázongó tartományokat nekünk kellett volna megszállani s ott rendet tartani.

Na hiszen ez ellen a politika ellen támadt volna nagy felzúdulás az egyesült ellenzék táborában. Akkor rendeznék még csak igazán a népgyűléseket és hoznák a törvényhatósági közgyűléseken a vád alá helyezési határozatokat. Most a főváros közgyűlése csak az egész miniszteriumot kéri vád alá helyezetteti, akkor ha a kormány ezen politikát elfogadja, bizonyosan vád alá helyezetteti kérnék még azon irnokokat is, akik az ezen politika értelmében kiadott miniszteri rendeleteket letisztáztá. Pedig hát az a feltétlen törökbarát politika, melynek az egyesült ellenzékben is oly sok híve látszik lenni, feltétlenül a főntebb vázolt viszonyok közé vezetett volna. Jellemző, hogy néhány hó előtt éppen azon törvényhatóságok, melyek most a kormány vád alá helyezését kérik, fel- és köriratilag azt sürgették, hogy a monarchia minden erejével és minden erélyével tartsa fen Törökország integritását.

Szerencsére kormányunk több erélylyel, több hazafisággal és a felelősség több s erősebb érzetével birt, semhogy Magyarországot, illetve az egész monarchiát ezen politikával tönkre tette volna.

De ha ezen politikát nem választotta külügyi kormányunk, nézzük mi következése lett volna a má-

sodik sorban említett politikai irány elvállalásának? — mi történt volna akkor, ha monarchiánk képviselője a berlini congressuson szép csendesen belenyugodott volna abba, hogy alakittassék meg a bolgár fejedelemség, Szerbia és Montenegró egy kicsit kerekítették ki, Bosznia és Hercegovina pedig hagyassék meg Törökországnak? — Mindenki tudja, hogy Bosznia és Hercegovina lakossága már évek óta nyílt lázadásban állt Törökországgal szemben, mindenki tudja, hogy az orosz háború előtti erejével birt Törökország e fellázadt tartományokkal éveken keresztül küzdött, de a lázadást teljesen elnyomni nem tudta. Ha már most az orosz háború előtti erős Törökország nem bírta a lázadókkal, nagyon természetes, hogy a legyőzött Törökország még kevesebbé lett volna képes elnyomni a boszniai és hercegovinai lázadást, hanem e lázadás — támogatva a megerősödött Szerbia és Montenegró legalább is „morális“ segélyével — mindaddig tartott volna, míg végre legfőlebb néhány év alatt Bosznia és Hercegovina és kivívta volna a portától függetlenségét. És midőn Bosznia és Hercegovina a portától független hercegséggé, vagy fejedelemséggé lett, azon naptól kezdte csak idő kérdése lenne az, hogy Montenegró, Hercegovina, Bosznia, Szerbia és Bulgária egy az Adriától a Feketetengerig terjedő tekintélyes nagyságú és népességű szláv állammá egyesüljön s akkor már késő leendett

Ausztria-Magyarországnak az egyesülés ellen tiltakozni, mert a tapasztalás mutatja, hogy Európa a homogen nemzetiségek államalakítási egyesüléseit, amint azok bevégzett ténynyé válnak, acceptálni szokta. — Már pedig Ausztria-Magyarországnak nem lehet kívánnia, sőt különösen magyar szempontból határozottan elleneznie kell azt, hogy déli határán egy tekintélyes szláv állam alakuljon s a monarchia egy szép reggelen magát egy részről a nagy orosz birodalom, más részről egy tekintélyes nagyságú délszláv állam közé ékelve találja, — pedig ha a monarchia képviselője a berlini congressuson belenyugodott volna abba, hogy Bosznia és Herzegovina a porta kezeiben maradjon, a délszláv állam megalakulását akadályozni semmi sem fogta volna, míg létrejöttét Szerbia, Montenegró sőt Oroszország is nagy kézséggel előmozdították volna.

De lépett volna csak kormányunk ezen politikai irányzat ösvényére, akkor az igaz nem lett volna „boszniai occupáció“, nem következett volna be a mozgósítás, fuvar-kirendelés, szóval nem ment volna be a kormány ezen az egyesült ellenzék szerint „kalandos vállalatba,“ nagy volna a békés állapot katonai tekintetben, hanem az egyesült ellenzék bizonyosan belátná az ezen passív politikából származó veszélyeket, ő majd tudná mind azt, hogy a Törökországnak hagyott Bosznia és Herzegovina a panszláv agitáció fészke lenne, mind azt, hogy ezen

agitaciónnak rövid idő alatt létesülendő eredménye a déleurópai szláv állam megalakulása fogna lenni, mind pedig végre azt, hogy ezen állam megalakulása az osztrák-magyar monarchiára nézve általában, de különösen Magyarországra nézve mily kellemetlen bonyodalmak alapját képezné; — belátná azonban az egyesült ellenzék, miszerint egy ily államalakulásával együtt járna az, hogy Magyarország délszlávjai előtt is lenne egy államtest, mely felé gravitálnának s valószínű, hogy Horvátországban is akadnának olyanok, kik az annak idejében nekik adott fehér lapra az új állam nevét törekednének felírni, sőt az sem lehetetlen, hogy kerütköznének olyan Mileticsek, kik az általuk álmodott szerb vajvodinát is az új állam keretébe törekednének beilleszteni, s akkor Magyarországnak az ország határain belől kellene küzdeni ezen kívülről egy szomszéd állam által szított és fentartott aspirációkkal és kifelé gravitálásokkal.

Mindezt nagyon belátnák az egyesült ellenzék hívei és még csak akkor csapnának éktelen lármát, akkor lennének majd nagy népgyűlések, törvényhatósági zajos közgyűlések és azon gyűlésekben naponta elmondanák, hogy a kormány nem áll a helyzet magaslatán, — oly korlátolt, tudatlan, hogy nem képes a dolgok természetes fejlődését egyik napról a másikra sem belátni, — oly gyáva, oly tehetetlen, hogy a monarchia, különösen Magyaror-

szág legvitalisabb érdekeit érintő kérdésekben is csak egy meghunyászkodó passiv politikát követ. Emlékeztetnék a kormányt azon többször tett nyilatkozatára, hogy Törökország legyőzete esetében is nem fogja megengedni, hogy Törökország területéből a monarchia érdekeit fenyegető, vagy azokkal meg nem egyező államalakítások jöjjenek létre, emlékeztetnék a kormányt e nyilatkozatra és egy szersmind sürgetnék, hogy azon kormány, mely a monarchia legfontosabb érdekeinek e nagy kérdésben ily könnyelműen, ily gyáván járt el, azon kormány — vád alá helyeztessék.

Az igazság érdekében megjegyzem itt, hogy azon esetben az egyesült ellenzék nem állana egyedül, mert az egész nemzetet mély és alapos aggodalommal töltené el az, ha az őt érintő legnagyobb kérdésben kormánya ily szégyenletesen gyáva s következményeiben kiszámíthatatlanul veszélyes politika ösvényére lépett volna.

De ez nem történt meg. — A kormány nem lépett ezen politikai irányzat ösvényére, pedig csak az ez irányban vezetett politikával lehetett volna elkerülni a mozgósítást, amiért az egyesült ellenzék most a kormányt vád alá akarja helyeztetni. — És egészen a fentebb vázolt következmények állanának be, ha az osztrák-magyar hadsereg Boszniából haza hivatnék s az occupált tartományokban a rend fenntartása, a panszláv agitáció megszüntetése vagy a

portára, vagy magukra a bosnyákokra, vagy a jó istenre bízhatnánk.

Külügyi kormányunk tehát az előtte álló politikai irányok közül azt választotta, amely szerint a bevégzett tények álláspontjára helyezkedve, Törökország területének azon részét, melynek a meggyöngült Törökország kormányzása alatt maradása a jövőben Ausztria-Magyarországra hátrányossá válhatik, elfoglalta. Fentebb láttuk, hogy Bosznia és Hercegovina azon két tartomány, melynek a meggyöngült Törökország kormánya alatt maradása az osztrák-magyar monarchiára általában, de különösen Magyarországra nézve következményeiben veszélyessé válhatott volna s így az osztrák-magyar hadsereg occupációjának ezen két tartományra kellett kiterjeszkednie.

Nézzük már most ezen politikai irány consequentiáit. Az egyesült ellenzék azt hirdeti, hogy ez az occupáció Magyarország érdekeivel ellenkezik, az csak egy kalandos vállalat, melyben a monarchia vére és vagyona csak pocsékoltatik és a kormányt vád alá kell helyezni azért, amiért ezen hazaellenes, kalandos vállalathoz beleegyezését adta. Vizsgáljuk meg: mennyiben igazak az ellenzék ezen állításai? — Vizsgáljuk meg: minő következményei lehetnek a kormány által is elfogadott politikának?

Midőn e politika következményeiről szölok, nem akarok a jövendőletés ingoványos terére lépni, —

jól tudom én azt, hogy a jövődőlgetés lehet nagyon jó multság, de soha sem komoly foglalkozás, mert hát a jövőmondóknak mai napság senki sem hisz, — hanem anélkül, hogy valaki jövőmondó legyen, lehetséges egy bevégzett concret tény következményeit akként vizsgálni, hogy az nem egyéb, mint csak egyszerű registrálása a tény természetes folyamánynak. Ily szempontból akarom én vizsgálni a boszniai occupáció következményeit.

Elvitázhatatlan tény az, hogy míg Boszniát és Hercegovinát a monarchia occupálva tartja, addig ott egyrésztől nem működhetik a panszláv úzelem, más részről nem jöhet létre a panszláv aspirációk legerősebb vágya : a déleuropai szlávoknak egy államtétté alakulása. Míg Bosznia és Hercegovina Ausztria Magyarország kormánya alatt áll, addig a monarchia déli határain csak Szerbia, Montenegró, Bulgária van, mindenik egymástól államilag el van különítve, az Adriától a Fekete-tengerig terjedő délszláv állam egyesülése lehetetlen, mert e terület közepén ott fekszik Ausztria-Magyarország keze és kardja s e kéz és kard oly erős, hogy azt azon apró államok sem külön-külön, sem egyesülve nem képesek onnan kiszorítani, s azért ily irányban nem is tesznek kísérletet, vagy ha valamikor esetleg tennének, az ily merész vállalkozás botorságát bizonyosan keservesen be fognák látni.

De azon kisebb államok támadása, panszláv

tendentiájú nyílt fellépése azért sem következhet be, mert az ily kis államok szivesen vannak a náluknál sokkalta erősebb szomszédjukkal jó viszonyban s miután tagadhatatlan az, hogy az erősebbnek mindig nagy befolyása van a gyengébbre, jövőben lehetséges a monarchia ide vonatkozó politikáját akként vezetni, hogy ez a teljesen csak most felszabadult s önálló állami életet csak most kezdő Szerbia lakosságában a szerb-, Montenegró lakosságában a montenegrói- és Bulgária lakosságában a bolgár hazafiság mielőbbi erős kifejlődését előmozdítsa. Amint ez bekövetkezett, az egymástól vallás-, történelmi mult-, egyéni hajlamok- és vérmérséklet tekintetében különböző s csak a nyelv hasonlósága tekintetében egyező szláv népek egyesítésére törekvő panszláv agitatio vagy teljesen elmúlik, vagy megszűnik fontossággal birni, mert akkor Szerbia lakossága csak szerb polgár, Montenegró lakossága csak montenegrói polgár, Bulgária lakossága csak bolgár polgár akar lenni s elútasítja magától azon irányzatot, hogy ő külön történelmi múlttal biró hazáját egy új dél-szláviába olvaszsa be s megtagadja speciális hazafiságát azért, hogy egy nagyobb állam alakítása céljából hozzá csak nyelvrokonság tekintetében hasonló, más minden tekintetben tőle különböző népekkel egyesüljön.

Ez nem a levegőbe épített conjectura, ez a dolgok természetes menetének rendes folyománya,

mert ezen eredményt a mai statusquo fentartásával az egymásra következő napokból nemzetek történetét alkotó idő magára hagyva is létre fogja hozni a monarchia politikájának csak az a feladata, hogy ezen eredmény mielőbbi létrejöttét előmozdítsa. És ha ez egyszer bekövetkezett, azon túl a panszláv üzelmek sem a monarchiára, sem különösen hazánkra nem fognak birni fontossággal és azon aspirációk, miket erővel, fegyverrel csak elnyomni lehet ezen eredmény bekövetkezésével legyőzve, hatástalanokká lesznek.

Azonban hogy azon eredmény a jövőben bekövetkezhesék, meg kellett akadályozni azt, nehogy az orosz fegyvernek Plevnánál kivívott győzelme egyúttal a déleurópai panszláv törekvéseknek is diadalma legyen, — meg kellett akadályozni azt, nehogy az egyesült délszláv állam vagy már most létrejöjjön, vagy annak létrejötte csak egy pár év kérdése legyen. Ezeket megakadályozni az osztrák-magyar monarchiának általában, de különösen Magyarországnak nyugalma, békés jövője érdekében volt szükséges.

Igaz, hogy ezen actió érzékeny áldozatokkal járt. Áldozatokkal vérben és áldozatokkal anyagi tekintetben. Mindenki őszintén sajnálja az ezen actió következtében elhullott vért, s az ezen actió folytán az egyes családokat ért gyász mindnyájunk részvétét bírja és minden magyar ember bizonynyal örülne

annak, ha ezen actiónak nem kellett volna bekövetkeznie. – Éppen így vagyunk a kérdés anyagi részét illetőleg. Magyarország pénzügyminiszterének 4 év óta csak egyetlen programja van: helyreállítani az államháztartás egyensúlyát. Az új alkotmányos aera első hét évében folytatott gazdálkodás az országot 60 milliónyi évi deficitbe sülyesztette s az utóbbi 4 év alatt volt pénzügyminiszterek minden gondját, minden törekvését e deficit elemésztetése képezte. A nemzet képviselőinek az államkölcségvetés megállapításánál teljes önmegtagadással kellett működniök s csak azon kiadásokat szavazhatták meg, melyek elútasíthatlanúl szükségesek voltak és jobb időkre kellett hagyni mindazon kiadásokat, melyek bár felette szükségesek, de mégis halaszthatók voltak. Ez eljárással sikerült a deficit két harmadát már elenyésztetni és alapos kilátások voltak arra, hogy az ezen irányban való működés folytatásával néhány év alatt az állam kiadásai és bevételei közötti egyensúly helyre lesz állítva. Ily pénzügyi körülmények közt volt Magyarország midőn a boszniai occupáció nagy kiadásai előtérbe léptek.

Végtelenül könnyelmű ember volna, akit az ország most vázolt pénzügyi viszonyai között e több millióra menő új kiadás aggodalomba nem ejtene és a kérdés pénzügyi oldalát illetőleg is úgy vagyunk, hogy őszinte örömünkre szolgálna, ha a boszniai occupációnak nem kellett volna bekövetkeznie,

Azonban a helyzetet, mely az occupátiót szükségessé tette, nagy horderejű világtörténelmi esemény idézte elő és miután Ausztria-Magyarországnak, de különösen Magyarországnak fő érdeke, a jövő nyugalmanak, az ország állami biztonságának kérdése az, hogy Boszniában és Hercegovinában a panszláv agitáció ne működhessek, az ezen nagy érdek megóvásaért hozott áldozatokat el kell viselnie a monarchiának, mert ott, ahol egy állam jövő nyugalma, jövő biztonsága forog kérdésben, az elkerülhetetlenül szükséges áldozatot azon államnak meg kell hoznia. Elhúllott testvéreinket megsirathatjuk, különben is nehéz pénzügyi viszonyainknak az occupáció folytáni sulyosodása méltán aggodalomba ejtethet minden gondolkozó hazafit, de nem lehet, nem szabad a monarchia és különösen Magyarország jövő biztonságára elkerülhetetlenül szükséges áldozatok meghozatalától vissza hátrálnunk akkor, midőn ez áldozatok megtagadása által hazánk jövő nyugalmit, állami biztonságát kockáztatnánk.

Az ellenzék szónokai és journalistái mindezekre azt szokták felelni, hogy a bekövetkezett körülmények mind Ausztria-Magyarország rosszúl vezetett keleti politikájának a következményei, mert Ausztria-Magyarországnak egyáltalában meg kellett volna akadályoznia az orosz-török háborút, vagy ha már ezt nem tette, akkor kellett volna a monarchiának actióba lépnie, midőn Osmán basa még tartotta

Plevnát s az ez actiónál természetes szövetségünk a török még nem volt legyőzve.

Igaz! — mindezt meg lehetett volna tenni. Az orosz-török háború keletkezése előtt kimondhatta volna monarchiánk, hogy egy orosz-török háború esetén Ausztria-Magyarország Törökország szövetségese lesz, valamint azt is megtehetette volna a monarchia, hogy midőn az oroszok Plevnát ostromolták, akkor egész haderejét mozgósítva, hadat izent volna Oroszországnak. Ámde ez nem lett volna egyéb, mint síkra szállás Törökország integritásaért s ezen politikának első következése az lett volna, amit fentebb már vázoltunk. Egy óriási háború, melyben egyik felől álltunk volna mi és Törökország, a másik felől álltak volna Törökország fellázadt tartományai, továbbá Oroszország egész ereje és nagy valószínűséggel Olaszország is. Fentebb kimutattuk, hogy ez egy oly hazard, sőt meggondolatlan politika volt volna, ami még a bizonyosan csak nagyon drágán és csak borzasztó áldozatok árán megszerezhető siker esetében is, ránk nézve azon kötelezettséggel végződött volna, hogy mi folyton védjük, folyton őrizzük Törökország integritását. Fentebb láttuk, hogy mily bonyodalmak fejlődtek volna ki abból, ha monarchiánk Törökország integritását írja zászlójára, s aki szereti ezt a szegény Magyarországot az csak örvendhet azon, hogy ily bizonytalan eredményű bonyodalomba a monarchia be nem sodortatott.

Van az egyesült ellenzéknek még egy erős vádja a kormány ellen s ez az, hogy a boszniai occupáció az országgyűlés megkérdezése nélkül hajtott végre. Naponta hirdetik az egyesült ellenzék lapjai, hogy ez által a kormány a parlamenti kormányrendszer legsarkalatosabb alapelvei ellen vétett.

Vizsgáljuk meg ezt a kérdést is tárgyilagosan. A múlt országgyűlés már fel volt oszlatva, midőn Bosznia és Hercegovina occupációjának szükségessége felmerült s ezen cselekmény végrehajtására monarchiánk az európai nagyhatalmak mandatumát elfogadta. Az általános választások augusztus hó 5—14-ike közötti időre voltak kitűzve s így az országgyűlés, hogy e tárgyban megkérdeztessék, csak legfőlebb augusztus hó 20-ika tájára volt volna összehívható. No az már valóban bűnös könnyelműség lett volna a kormány részéről, ha a boszniai és hercegovinai felkelőknek augusztus végeig időt adott volna a szervezkedésre, — azon esetben sokszorta erősebb küzdelembe és nagyobb áldozatokba került volna az occupáció, mint amennyibe így került, sőt nagyon valószínű, hogy a szervezkedett nagyobb erővel szemben az occupáció annyi időt vett volna igénybe, hogy azt a tél bekövetkezte miatt ebben az évben be sem lehetett volna fejezni. És ha ez így történik, akkor kormányunk maga adott volna időt a felkelőknek arra, hogy szervez-

kedjenek, erősödjenek s az occupátiót nehezebbé tegyék. Még csak akkor irnának drasztikus czikkeket az egyesült ellenzék lapjai a kormány ellen, — még csak akkor sürgetnék nagy erélylyel a kormány vád alá helyezését — s akkor igazságuk is volna, mert mindazon nagy veszteségekért, amik a késedelem folytán és e késedelem miatt okvetlenül bekövetkeztek volna, a kormány volna felelős s akkor vád alá helyezettése indokolt is lenne.

De ha ez így van, ha Bosznia és Hercegovina occupátiója egy oly politikai cselekmény, melynek végrehajtását a monarchia s különösen Magyarország érdekei kívánták, akkor hogyan lehet megmagyarázni azt, hogy az egyesült ellenzék az occupátióért oly elkeseredetten támadja meg a kormányt? — hogyan lehet megmagyarázni azt, hogy ez occupátiót lapjaikban és dictióikban „kalandos vállalatnak“ neveznek — s azért az egész kormány vád alá helyezését kérik?

Szó sincs róla! — Az egyesült ellenzék journalistái és politikusai tisztán látják e kérdés minden részletét. Ők jól tudják azt, hogy a Törökországnak maradt, vagy magára hagyott Bosznia és Hercegovina a panszláv üzelmek vára volna, — nagyon jól tudják, hogy a szabadon üzött panszláv agitatio a monarchiára, de különösen hazánkra nézve mily káros eredményeket szülne, — ők jól tudják, hogy a panszláv üzelmek megfékezése s az ezen üzelmek

mekből eredő káros következmények elhárítása céljából végre kellett hajtani Bosznia és Hercegovina occupálását, — jól tudják, hogy az adott viszonyok között ezen politika volt az, mellyel a monarchia, de különösen Magyarország érdekeit aránylag a legkevesebb áldozattal lehet megvédeni s hogy mindazon politikai irány, melyet monarchiánk a felforgott kérdésben ezenkívül választhatott volna, mindenik sokkal több áldozattal, sokkal több kockázattal járt volna mint ez, pedig a kitűzött cél: a panszláv üzelmek elnyomását s az egyesült délszláv állam alakulásának megakadályozását — ezen az áron lehet a legbiztosabban megakadályozni, — mindezt az egyesült ellenzék publicistái annyira jól tudják, hogy ha e kérdés felmerülte alkalmával ők voltak volna kormányon, bizonyára hazafiságuk iránt sokkal jobb véleménynyel kell lennünk, semhogy feltételezhetnénk akár azt, hogy ők képesek voltak volna. Törökország integritásának megvédéseért a monarchiát egy előreláthatólag temérdek vér- és pénz-áldozatba kerülő s mégis kétes sikerű óriási háborúba könnyelműen belevinni, akár pedig azt, hogy a berlini congressuson oly passiv politikát folytattak volna, amelynek folytán nem következett volna ugyan be a mozgósítás, de a szabad működési tért nyert panszláv üzelmek rövid idő alatt megalakították volna az egyesült délszláv államot. És mert hazafiságuk nem engedte volna, hogy a mo-

narchia politikáját ezen két irány valamelyike szerint vezessék, bizonyára mentől erősebb hazafiságot feltételezünk náluk, annál bizonyosabb az, hogy a monarchia és különösen Magyarország érdekében Bosznia és Hercegovina occupációját — ha ők voltak volna kormányon, ők is végrehajtották volna.

De hát az a heves ellenzés? A kormány vád alá helyezése iránti agitáció??

No hát ez mind manőver, — a pártérdek manővere, — édes testvérje azon párt-eljárásnak, melyet a közigazdászati kiegyezésre vonatkozó törvényjavaslatokkal szemben folytatott az egyesült ellenzék. Örvendenek azon, hogy az oly nehéz kérdések, mint a minő a közigazdászati kiegyezés volt és mint a minő most a boszniai occupáció, már vagy egészen, vagy jobbadán be vannak fejezve, — örvendenek, hogy e nehéz kérdésekből kalapált ódiumokkal a kormány ellen bár nem őszinte, de mégis hangzatos szavakkal intézhették és intézhetik a támadásokat és maguk részére, az egyesült ellenzék párt részére kizsákmányolhatják e helyzetet. Pártjukra nézve nagyon előnyösnek tartanak most lépni a kormányra, most már csak a csendes adminisztráció volna az ő feladatuk, melynek ha merülnének fel nehézkes momentumai, mindig ott találnák maguk részére a mentséget s mindig elmondanák, hogy a felmerült nehézség vagy a közigazdászati kiegyezés, vagy az occupáció, vagy ennek mindkettőnek

a következtetése, — ők ezt mind a kettőt ellenezték, de meg nem akadályozhatták s azon általuk ellenzett politikának súlyos consequentiái a mostani kormányról örökség képpen szóllottak rájuk.

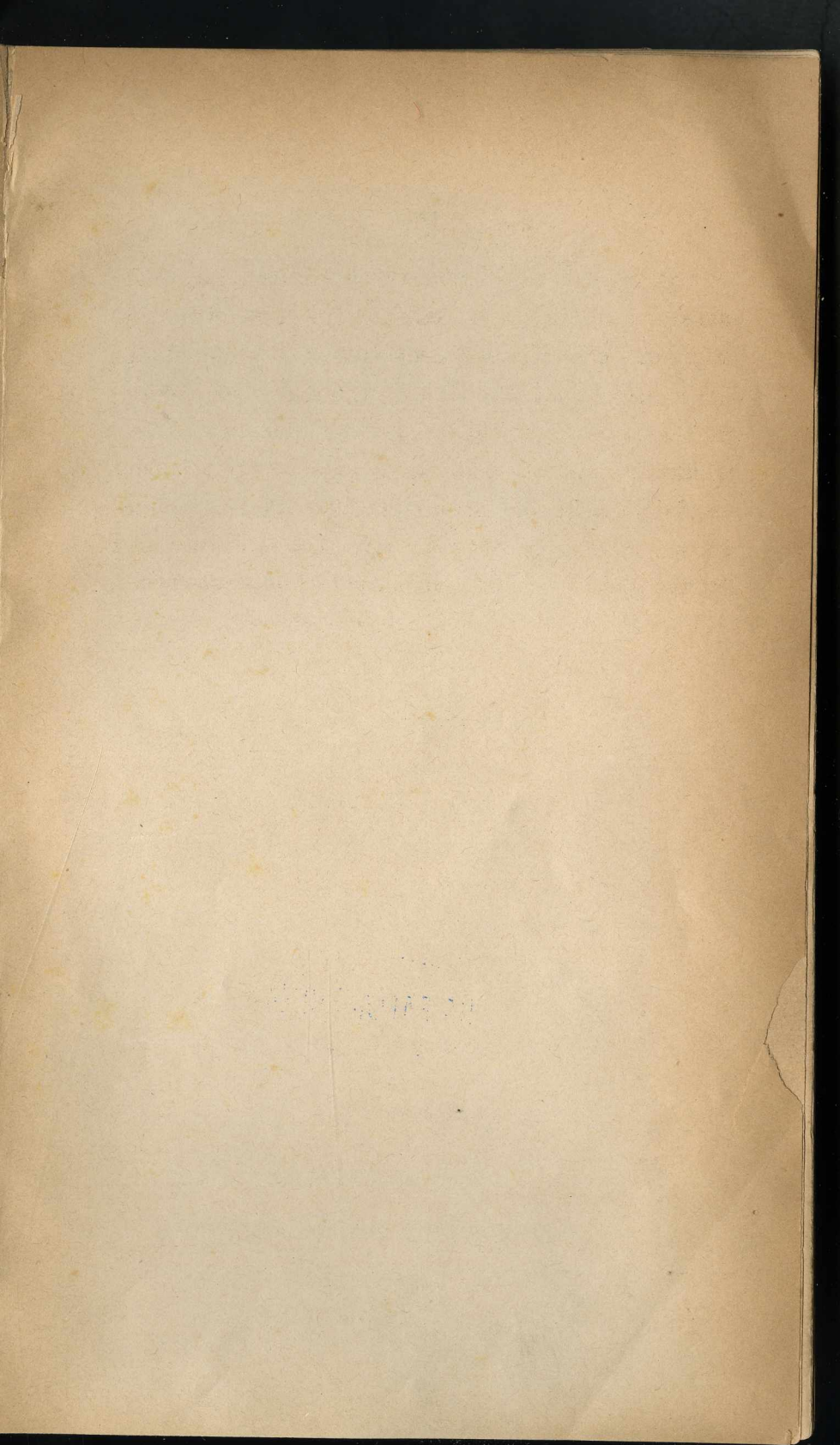
Mindenki láthatja, hogy így nagyon kényelmes lenne az egyesült ellenzéknek a kormányzás, mert minden felmerülő nehézségért a felelősséget elődeikre háritanák s az ő osztályrészük a legnehezebb viszonyok között is csak a kormányzás és a minden bajt előre látott bölcs hazafiak prertige je lenne.

És ők ezt nagyon jól látják s azért követnek el mindent arra, hogy a mostani kormányt népszerűtlenítsék. Ezen körülményből magyarázhatók meg a népgyűlések, a törvényhatósági közgyűléseknek a kormány vád alá helyezése iránti kérvényei. Iparoknak a nagy közönséget izgalomban tartani, journalistikájuk féktelen dialektikája mindent elkövet arra nézve, hogy a boszniai occupatiót a nagy közönség csak úgy ítélje meg, mint egy oly „kalandos vállalatot,“ mely az ország érdekével ellenkezik s melyben az ország vére és vagyona csak elpocsékolatik.

Egy azonban bizonyos — és ez az, hogy az egyesült ellenzék ha kormányra jutna is, a Boszniát s Herzegovinát megszállva tartó hadsereget nem hívná vissza. Ezt bizonyosnak tarthatjuk, mert nem tételhetjük fel náluk a politikai rövidlátás, a hazafiatlan könnyelműség oly nagy fokát, hogy az occupált tartományokat visszabocsássák a panszláv agitátorok kezeibe

És éppen mert ez bizonyos, — éppen az ő hazafiságukban vetett hit képezi megdönthetetlen bizonyítékát annak, hogy a boszniai occupáció kérdésére vonatkozólag elszórt nagy szavaik nem őszinték, — hogy ezen egész manöver csak a politikai egoismus harczának folytatása, egy humbug, mely annyira nélkülözi az őszinte hazafias alapot, miszerint az országban ő rajtuk kívül senkinek sincs oka óhajtani, hogy ez a párt-manöver — célját elérhesse.

DE BALLAGI GÉZA.

1
C

120

1044

BUDA-PEST
POSTAINTÉZMÉNYEI
ÉS
FORGALMUK A JELENKORBAN.

IRTA

HEIM PÉTER.

KÜLÖNNYOMAT A «BUDAPESTI SZEMLE» 56-ik SZÁMÁBÓL.

8.

BUDA-PEST
FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

1881.

constitutionellen Phrasen mächtig um sich werfend, nur speziellen Interessen, oder seinem Privatvorteile nachjagte, sich um die Förderung des wirklichen allgemeiner Wohles nicht kümmerte, seine Steckenpferde, welche die überwiegendste Mehrheit der Bevölkerung nicht im Geringsten interessirten, fortritt, und die Monarchie zur unbeschreiblichen Freude der auf den leicht zu berechnenden Erfolg einer solchen Thätigkeit schon lange mit Begierde lauern den beutesüchtigen Feinde Oesterreichs in allen Beziehungen dem gänzlichen Zerfallen nahe brachte.

Dann bliebe dem wahrhaft patriotischen Oesterreicher, dem treuen Unterthan des Kaisers allerdings nur Ein Wunsch übrig: Fort für immer mit diesem Scheinconstitutionalismus, der für uns nicht nur nicht paßt, sondern verderblich ist, und her mit dem Absolutismus, und wäre er noch schärfer, wie der unter dem Fürsten Metternich.

Oesterreich muß gerettet werden, das ist die Hauptsache, und Oesterreich kann noch gerettet werden, dies habe ich Ihnen in dieser Rede klar bewiesen, meine hochgeehrten Herren, und Niemand von Ihnen, wenn er gerecht und unpartheiisch ist, wird im Stande sein, mir nachweisen zu können, daß ich Unrecht habe, Unwahrheiten sprach, oder daß die von mir angegebenen Rettungsmodalitäten unausführbar wären.

Ich habe zu den Männern gesprochen, deren Pflicht es ist, die Monarchie retten zu müssen; ich habe als getreuer Staatsbürger meine Schuldigkeit gethan; thun Sie nun auch dasselbe, meine hochverehrten Herren, und Gott, der Kaiser und ganz Oesterreich wird Sie dafür segnen.

Wien, am 4. November 1873.

Anton Orosz de Balásfalva,

ein aufrichtiger Oesterreicher Volksfreund.

Dr BALLAGI GEZA.

